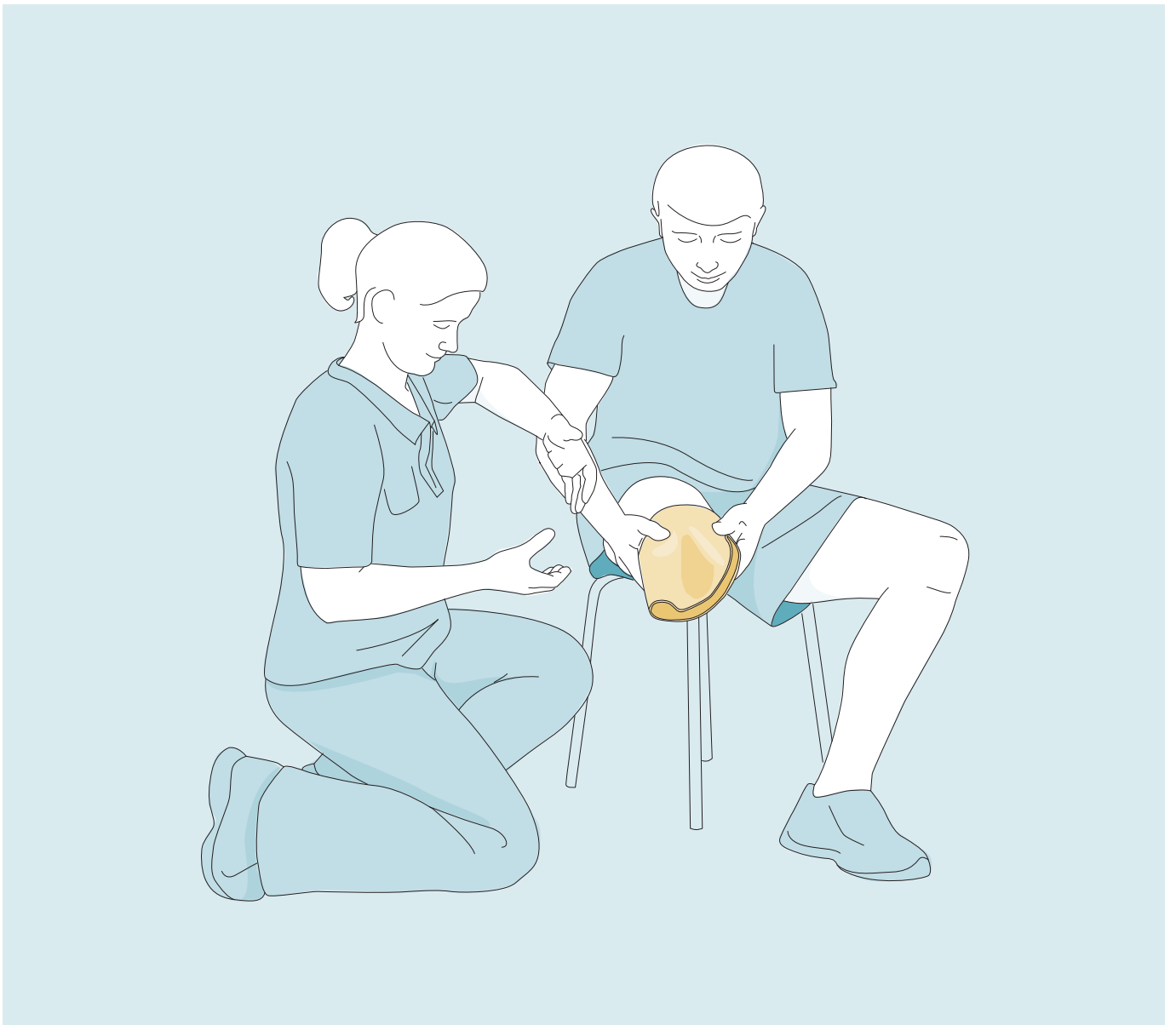

Alaraaja-amputoidun post-operatiivinen silikonituppihoito

Silikonituppihoidon tarkoitus

Silikonituppihoidon tavoitteena on alentaa tyngän turvotusta ja valmistella tynkää ensimmäistä proteesia varten.

Silikonituppihoidon aikana leikkaushaavan paraneminen ja tyngän muotoutuminen nopeutuvat. Silikonituppihoito edesauttaa kivunlievitystä ja ennaltaehkäisee arven muodostusta. Amputoitu henkilö tottuu tynkään kohdistuvaan paineeseen, jolloin proteesin valmistaminen voidaan aloittaa kuntoutumisen mukaan mahdollisimman pian.

Silikonituppi suojaa tehokkaasti leikkaushaavaa ja erityisesti tupen päässä oleva päätykiinnikelevy suojaa tynkää kolhuilta.

Hoidon aloitus amputaation jälkeen

Silikonituppea käytetään amputaation jälkeisessä kompressiohoidossa riippumatta siitä, millä tavalla amputaatiotyngän lihaskiinnitykset on tehty ja haava suljettu. Tupen käyttö voidaan aloittaa 5–7 vuorokauden kuluttua amputaatiosta, jos komplikaatioita ei ole ilmennyt.

Silikonitupen käyttö

Silikonitupen käyttö aloitetaan siten, että tuppi puetaan tyngän päälle tunniksi aamupäivällä ja tunniksi iltapäivällä.

Tämän jälkeen tuppea käytetään:

- toisena päivänä kaksi tuntia aamupäivällä ja kaksi tuntia iltapäivällä
- kolmantena päivänä kolme tuntia aamupäivällä ja kolme tuntia iltapäivällä
- neljäntenä päivänä ja sen jälkeen 3–4 viikkoa neljä tuntia aamupäivällä ja neljä tuntia iltapäivällä.

Muina aikoina tynkä sidotaan elastisella sidoksella tai käytetään elastista kompressiosukkaa. Näin ylläpidetään silikonituppihoidolla saavutettu tyngän muoto ja volyyymi.

Kävelyharjoitukset

Amputaation jälkeen aloitetaan seisomisharjoitukset heti ensimmäisenä leikkauksen jälkeisenä päivänä. Nojapuissa ja kyynärsauvoilla harjoitellaan yhdelle alaraajalle vaaraamista. Harjoitusproteesin käyttö aloitetaan 5–7 vrk amputaatiosta erillisen totutteluohjelman mukaisesti.

Proteesi

Tavoitteena on, että amputoitu saa tyngän mittojen mukaan valmistetun proteesin käyttöön mahdollisimman pian oman kuntoutumisen mukaan. Tässä vaiheessa potilas voi käyttää silikonituppea jo koko valveillaoloajan. On tärkeää seurata tyngän kuntoa jatkuvasti.

Proteesi ja tuppi on hyvä riisua, erityisesti, jos ihossa tai kudoksissa on ilmennyt oireita liiasta paineesta (esim. kipu, viileys, punoitus).

Jos proteesia käytetään aluksi vain lyhyitä aikoja, on silikonituppea tai elastista kompressiosukka hyvä käyttää loppupäivän ajan. Kun proteesia käytetään säännöllisesti pitkiä aikoja, silikonituppea ei enää yleensä tarvita.

Amputaatiohaavan suojaaminen silikonitupen käytön aikana

Kun silikonituppi puetaan tyngän päälle, jätetään leikkaushaavaa suojaava sidos paikoilleen. Haavan hoidosta vastaava henkilö voi panna haavan alueelle kudosten imevän sidoksen, jos haava vuotaa. Silikonituppihoidon onnistuminen ja hyvien tulosten saavuttaminen vaatii hyvää moniammatillista yhteistyötä. Haavanhoitajan rooli hoidon toteuttamisessa ja komplikaatioiden estämisessä on ensiarvoisen tärkeä.

Hoidollisen silikonitupen mittaaminen ja sovitus

Tupen koko määritellään mittaamalla tyngän ympärys 4 cm tyngän kärjestä ylöspäin. Hoitotupeksi valitaan silikonituppi, joka on ympärysmitaltaan 1–2 cm pienempi kuin tyngän vastaava mitta. Esimerkiksi, jos tyngän ympärysmitta ko. kohdasta on 33 cm, valitaan tuppi, jonka koko on 32 cm, mahdollisesti 30 cm. Tynkään, jossa on runsaasti pehmytkudosta, voidaan yleensä valita pienempi tuppi. Kannattaa kuitenkin ottaa huomioon, että tiukka tuppi voi aiheuttaa kipuja. Jos tyngässä on niukasti pehmytkudosta, kompressiohoito aloitetaan tyngän ympärysmittaa vastaavalla tupella. Liian tiukka tuppi voi viivästyttää paranemista puristamalla ohuita pehmytkudoksia tyngän luisia osia vasten.

Silikonitupen pukeminen tyngän päälle

Silikonitupen pukeminen aloitetaan kääntämällä silikonituppi nurinpäin niin että sisäpuoli kääntyy ulospäin. Ennen silikonitupen pukemista varmista onko sinulla käytössäsi uuden vai vanhan mallinen silikonituppi. Tuppien pintamateriaalit ovat erilaisia ja käyttäytyvät eri tavalla.

Vanhemmassa mallissa tupen pintamateriaali on nihkeä, eikä ulkopinnat liu'u toisiaan vasten. Tällöin tupen ulkopinta suihkutetaan alkoholipohjaisella liuoksella ennen nurinpäin kääntämistä. Kostutus helpottaa tupen rullaamista tyngän päälle.

Uudemmat silikonituppimallit tunnistat liukuvasta pinnoitteesta, joka ei tartu silikonitupen ulkopintaan kiinni. Älä käytä alkoholipohjaista nestettä uudemman silikonituppimallin pukemiseen tai riisumiseen.

Mikäli olet epävarma, varmistaathan Respectan proteesiasiantuntijalta kummasta mallista on kyse.

Kun silikonituppi on käännettynä nurinpäin, tupen sisäpohja puristetaan napakasti ulospäin,

jolloin tupen sisäpinta venyy. Tuppi pidetään käännettynä ja asetetaan tyngän päätä vas-
ten ja työnnetään laajalla kämmenotteella rullaamalla tyngän päälle. Ylimääräinen neste
tupen ulkopinnalta pyyhitään pois. Rullautuessaan tyngän päälle tuppi vetää tyngän ihoa
ja pehmytkudoksia tyngän päässä yhteen. Tuppea ei saa vetää normaalin sukan tapaan
tyngän päälle. Tupen seinämän paksuus ohenee tupen kärjestä suuosaa kohti.

Silikonitupen riisuminen

Silikonitupen yläreuna käännetään kaksinkerroin. Tuppi rullataan leveällä kämmenotteella
pois tyngän päältä samaan tapaan kuin päälle pukiessa. Mikäli käytössä on vanhan malli-
nen silikonituppi, tupen ulkopinta kostutetaan alkoholipitoisella liuoksella.

Älä kostuta alkoholipitoisella liuoksella uuden mallisen silikonituppen pintaa. Uudemmat
mallit tunnistat pinnoitteesta, joka ei tartu silikonitupen ulkopintaan kiinni. Mikäli sinulla on
kysyttävää, otathan yhteyttä Respectan paikalliseen proteesiasiantuntijaan.

Silikonitupen puhdistaminen

Silikonituppi puhdistetaan päivittäin. Tuppi käännetään nurinpäin ja se upotetaan
lämpimään veteen tai saippuuliuokseen. Tuppi hangataan hellavaraisesti puhtaaksi
pehmeällä sienellä tai harjalla. Synteettisiä liuottimia tai öljypohjaisia saippuoita ei saa
käyttää. Pesun jälkeen tuppi huuhdellaan lämpimän, juoksevan veden alla.

Tupen voi pestä myös koneessa 60–90 asteessa. Pestyn tupen sisäpinta kuivataan
huolellisesti nukkaamattomalla liinalla. Kun tuppi on täysin kuiva, se desinfioidaan alkoho-
lipitoisella aineella joko pyyhkimällä se desinfiivaan liuokseen kostutetulla nukkaamatto-
malla liinalla, tai ruiskuttamalla tupen pinnalle desinfioivaa liuosta. Alkoholin haihtuessa
tuppi desinfioituu. Tupen saa ottaa käyttöön vasta, kun alkoholi on täysin haihtunut pin-
nalta. Uudempien silikonituppimallien ulkopintaa ei saa käsitellä alkoholipitoisilla aineilla,
jottei tupen pukemista ja riisumista helpottava pinnoite vaurioidu. Silikonituppea voidaan
kierrättää useammalla potilaalla, mutta se on ehdottomasti steriloitava ennen uudelle
potilaalle antamista.

Silikonitupen sterilointi

Post-operatiivista silikonituppea voidaan kierrättää useammalla potilaalla, mutta
tuppi tulee aina steriloida ennen seuraavalle potilaalle siirtämistä. Silikonituppi
puhdistetaan ennen sterilointia. Tupelle suositellaan höyryllä sterilointia. Sterilointiproses-
sissa tuppi asetetaan sterilointikalvon sisälle, suljetaan sen molemmat päädyt ja lisätään
tarvittava merkintä. On varmistettava, että höyry pääsee tupen sisään steriloinnin aikana.
Tuppi steriloidaan autoklaavissa fraktioidussa esityhjiössä ja kuumahöyryssä 134 °C:ssa
5 minuutin ajan. Sterilointia ethyleenioxidilla ei suositella.

Respecta

Respecta Oy
Ajanvaraus ja asiakaspalvelu p. 0207 649 749 | asiakaspalvelu@respecta.fi
www.respecta.fi

*Soittajahinnat 0207-alkuisiin numeroihin 8,35 snt/puh + 16,69 snt/min (sis. alv 24%).

Partner of Clinical Services Network

ottobock.

E50015/14120